№ 160 Սեպտեմբերի 21 (Հոկտեմբերի 3) 1879 Սեպտեմբերի 21 (Հոկտեմբերի 3) № 160

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գին 10 ռուբլի կես տարվանց 6 ռուբլի

Խմբագրվում գրվում են միայն խմբագրատան մեջ.

Ձեռագրները գրվում են ուղղակի Редакціа „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տան տօներից)

Ընդունարանը գնդաւորվում է ամեն գիշերվայ.

Ընդունարանների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողի 2 կոպեկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ցանց հասատատ.—Ազգային տնտեսութիւն. Անդրանիկ լուսաւոր.—Ազգային տնտեսութիւն. Ռազմանոցներ Ղ. Գարեգին.—Աղաղակ հնագանդութեան.—Ազգային հնագանդութիւն.— Ընդունարանում.— Նոր գրքեր.— Բանաստեղծութիւն. Նամակ Թիւրքիայից.

ՉԵՆՔ ՀԱՒԱՏՈՒՄ

III

Հայերը տարօր են միշտ գործ ածել բառերը, առանց նրանց բուն իմաստը կշռելու և հասկանալու։

Մեզ ոչ մեզ բառերի մի այսպիսի խոտորում՝ հայոց ազգ, հայ ազգութիւն, հայոց ազգային գրագրոցներ, հայոց լուսաւորութիւն, Կ. Պոլսի հայոց ազգային ժողով, հայոց ընկերութիւններ....

Կամ այսպիսի խոտորում՝ հայոց ազգի ուսումնական, Հայաստան, հայոց խնդիր, հայոց ազգի կրթութիւն գործ.... Հայաստանի մէջ ուսման ծառայութիւն.... և այլն։

Ասցէ՞ նրանք ինչ են նշանակում այս բոլոր խոտորները....

Այդ բոլոր խոտորները նշանակում են՝ լուսաւորչական հայոց ազգ, լուսաւորչական հայերի ազգային գոյութիւն, լուսաւորչական հայերի, կրոնական և ոչ թէ ազգային ժողով, լուսաւորչական հայերի հանար հիմնարկ ընկերութիւններ.... Ի՞նչ է նշանակում հայոց ազգի ուսումնական,— դա նշանակում է լուսաւորչական հայերի ուսումնական։ Հայաստանը նշանակում է միմիայն լուսաւորչական հայերով բնակված Հայաստան։ Հայոց խնդիր չէ նշանակում բոլոր հայերի՝ լուսաւորչականների, կամի օրիորդների և բողոքականների խնդիր,—այլ միմիայն լուսաւորչականների խնդիր։ Հայաստանի մէջ մնացածների բարեկեցութիւնը նրանք նոյնպէս վերաբերում են միմիայն լուսաւորչական հայերին...., և այլն։

Այդ բոլոր բառերի մէջ ուրեմն ոչինչ ազգային գաղափար չը կայ, այլ կան միմիայն կրօնական, ազանդական գաղափարներ։ Ազգ, ազգութիւն՝ գործ է ասիում մեզանում միմիայն որպէս գիտակ մեր ազանդական, անկատական նեղ, սահմանափակ գոյացմունքը և մեր անազանդութիւնը ծառայելու հանար։

Մենք չենք կարծում՝ որ հայոց ազգը կարող է ազգութիւն համարվիլ, միայն որ ազգութիւն ունենալու միմիայն լուսաւորչականները կը համարվին։ Մենք չենք հաստատում որ հայոց գոյությունը ազգ այլ են, քանի որ նրանց մէջ միմիայն լուսաւորչական մանուկներ են բազմանում։ Մենք հաստատում որ Կ. Պոլսի ազգային ժողովը կարող է թիւրքաց հայերի մէջ ազգային ժողովի պաշտօնը կատարել, քանի որ նրա մէջ բազմանում են միմիայն լուսաւորչական հայերը, իսկ Հայաստանի, հայոց ազգի միւս մասերի ներկայացուցիչները, հայ կամիտիները, հայ բողոքականները և նոյնպէս հայ մահմեդականները մնում չեն նրա մէջ։ Դա ուրեմն միայն մի կրոնական ժողով է, ասելի ոչինչ։ Նրանք թիւրքաց Հայաստանը մի ազատագրութիւն, պնտութիւն մի նահանգ է կազմում՝ —հայոց ազգային ժողովը պէտք է պարտադրի այդ նահանգի հայ ազգաբնակութիւնն այդ նահանգի հայ կրոնական ազանդների միմիայն լուսաւորչականներին։ Մենք չենք հաստատում՝ որ Կ. Պոլսի հայոց ազգը կարող է թիւրքաց հայերի մէջ ազգային ժողովի պաշտօնը կատարել, քանի որ նրա մէջ բազմանում են միմիայն լուսաւորչական հայերը, իսկ Հայաստանի, հայոց ազգի միւս մասերի ներկայացուցիչները, հայ կամիտիները, հայ բողոքականները և նոյնպէս հայ մահմեդականները մնում չեն նրա մէջ։ Դա ուրեմն միայն մի կրոնական ժողով է, ասելի ոչինչ։ Նրանք թիւրքաց Հայաստանը մի ազատագրութիւն, պնտութիւն մի նահանգ է կազմում՝ —հայոց ազգային ժողովը պէտք է պարտադրի այդ նահանգի հայ ազգաբնակութիւնն միմիայն լուսաւորչական հայերին։ Մենք չենք հաստատում՝ որ հայոց ազգի ուսումը միայն լուսաւորչական հայերի ուսումն է։ Մենք հաստատում՝ որ հայոց ազգի ուսումը ամենայն

մեռոտական ազգասիրական թե խնդիր։ Մի-թե է նրանք բոլորը հայեր չեն։ Ոչ-անենք թե է թե իրաքանչ ուրուս թե նրանք չի թե ոչ ազգ հայ մահմեդական-ների հասնար հայոց քանու ոչ գրաբ-բոյներ հիմնելու, կամ նրանց հա-յոց գաղրոցներն ընդունելու։ Ասացր Հայաստանի ազգասիրական թե նան մի երբորդական կամի ոչիկ է և հայերի մէջ բացանեի թե բոգդրա-կանները էլ կան։

«Բարեսիրաներ» ընկերություն թե նրանք, ինչպէս և մեր միւս բոլոր հասա-բարական գործերը, մեռանում է կամի ոչիկ և բոգդրական հայերի գոյու թե նան մեռելու։ Դա կանա-նագրու թե նան մէջ մի խոսք ան-գամ ասված չէ թե է ուստ մեր պէտք է ծառայի Հայաստանի ամբողջ ազգասիրական թե նան մէջ, առանց խորու թե նան գնելու հայ մեռնու հիմերի գաստանան մէջ։

Իրքեմ և «Բարեսիրաներ» ընկերություն կարծիքով Հայաստանում ուստ ունենալ թե նրանց հայերի ներ-քին, ազգային գործունեու թե նան մէջ։... Հանանայն ենք թեզ չի գրանեն թե խոսքով հայերը ազգ ան-ական միասնակար հոմանաստ թե նանները, բայց միացնելով մի ընկերություն մէջ բուստ ուրշական բոգդրական և կամի ոչիկ հայերի ազգերը, առանց ստար պետաստ թե նանների որ և է հոմանաստ թե նան էլ գրանելու, ազգրան ստեղի ուժ ենք, հասնակրելի, պատակարելի, նշանաստ ար, անգամ ապատանի կեր-բեստ ար և կը բնեկը «Բարեսիրաներ» ընկերություն թե նրանք, քան թե ազգ մ, թե ամական ազգ ազգանունակ թե նան։ Ինքեմ թե «Բարեսիրաներ» ընկերություն թե նրանք կարոգ էր, միանալով միաստ ընկերություն թե նանների հետ և կազմելով մի գրանեզ ընկերություն մեռելի, գնել թրան ստեղ ազգաստ թե նանների գեստանանների հոմանաստ ստեղ։ Ինչ ազգանունակ ստեղ։ Ինչ ազգանունակ ստեղ միացած կը լինեն ընկերություն թե նան հետ։

Եվ կասեն որ ազգ հոմանաստ թե նանները կարոգ են միաստակար լինել թե խոսքով հայերի ներ-քին, ազգային գործունեու թե նան մէջ։... Հանանայն ենք թեզ չի գրանեն թե խոսքով հայերը ազգ ան-ական միաստակար հոմանաստ թե նանները, բայց միացնելով մի ընկերություն մէջ բուստ ուրշական բոգդրական և կամի ոչիկ հայերի ազգ երբը, առանց ստար պետաստ թե նանների որ և է հոմանաստ թե նան էլ գրանելու, ազգրան ստեղի ուժ ենք, հասնակրելի, պատակարելի, նշանաստ ար, անգամ ապատանի կեր-բեստ ար և կը բնեկը «Բարեսիրաներ» ընկերություն թե նրանք, քան թե ազգ մ, ազգանունակ թե նան։

«Բարեսիրաներ» ընկերություն թե նրանք չէ հրատարակեր մի գրանեզ, որ նաստ թրստ է թրան Հայաստանի մէջ ուստ մ ծառայելու, միանալ որ նաստ շրնեզ ուստ թե նրա անգամների և վարչաստ թե նան մէջ անխառեր բուստ ուրշական, բոգ-դրական և կամի ոչիկ հայերին, միանալ որ նաստ նայնպէս չը գիտի կամի ոչիկ և բոգդրական հայ հոմանաստ թե նանը, թնչպէս գիտել է Կ. Պոլսի հայ-բուստ ուրշական Ազիրաստ պատրիարքի հոմանաստ թե նանը, միանալ որ նաստ բուստ ուրշականների հետ հասատարակէս չը հոգայ և Հայաստանի բոգդրական և կամի ոչիկ հայ մեռնու գնելի կրթի ուստ թե նան գոգանի մեռնու։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լաստ ենք, որ ՆՈՒՐԻՆ հոգեոր գրագրը ստրգէն փոխարէն է ուր Ա. քահանայի և ուսուցիչ ատ-ուզ. Նորայի թեստրգիանցով. Ամստ-ամոգանի խնդիր հրա-խոսքը ենարկեն փոգրանկրատ թարգմանությամբ. մեզ բա-ստատաստ թարգմանությամբ թեստրգիանցի գրու։ Ուրա-ստատ ենք մանրամասն ուսուցիչներին։

Գ. Ալբերն Թեկիրանը ուրգրանից մեզ ԹՈՒՆԿԱՆ-ՏՈՒ 12 ր. հանանակ նամակի հետ. ուրուցրելով մի գանի ընկերությունից բոգատ ինչոգրատանու ընկեր-բությունն 12 բուրգ, ասաստ ուրգրատ ենք ենք և խնդրատ ենք հասցնել գիրգրանց ընկերությունը։

Մեզ հոգրգրատ են հանանակը. ինչպան մեզ էր ԱԼԼԻՔՈՒՆԴՈՒԼԵՑԻ հոգ հասարակությունների հասա-կությունը գնալ դ. Ա. Բարգանանի կոնգրես-կան գրատանությունը, ազգական ասաստ էր ուստ հասարակությունների ներքին. չը նայելով ուստ ասարանանների և ուստանանանների ինչպ գանելությունի, որ գրատանությունը ուստանքն էլ կոգրգրգրի։ Ուստանքն գրատանությունը ազ-գանք նշանակված է բոգատ։ Ալի քաղաքագրատ նոր բոգրանի բրգրգման ուստանանի։ Գ. Ա. Բարգանանը 1873 թուին էլ փոգանց Ալի քաղաք-բոգրգրատ գրատանությունն կոգրգրգ։ Ալի ժամա-նակ ուստ հասարակությունը ուսի հանանաս-թանանի գիրգրանի գրգրին, իսկ հոգրը չէին կատանանատ թարգանց գանանց ուստանք և բանց գրատա-բանը։ Ցաստ է, որ մի գանի ազգանանի պատանանանով գ. Բարգանանը չը կոգրգրգրատ գրատանել իր խոսքը և Ալիսոյ բոգրգրատանի էլ կոգրգրգ իր գրատանությունը, ազգ չուստով կը գրատարանի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵՆՈՒՄՈՒ ՄԵՆԵՆԻ Ի ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱ

Ա. Հատանի Փոքր-Ասիայ բարենոգրանց թանգրցի վրա Թարգի հրատարակած խոշոր գրանի հրկրորդ յոգատանը, ԳՐ ՄԻԸ ՀԱՅՏ-ՅՈՒՆ, և ոչ մի հայ լրագրի գրատ. 16 թիւ-թերթերն մէջ հրատարակուած էր։

«Հերքին գրատանքին գրատանատ ազգա-

Ոչ գրանք է կարանել թէ ազգ մի գանի ընկերու-թիւնք. միանանց ՀԱՅԱՍԻՐԱՑ են և ամեն ազ ազ-ազգաց և հոգատարք չեն։ Ընդհանուր անհոգ-ծառայ հերքեր մ'է. ոչ միայն 3 ազ 10 ընկերու-թիւն ևս հոգատարք է, որ մեր հոգատարքի ամեն մի խոսքերամ Ցաստ լինելը բոլոր տարեն։ Ներքուստանը Վանայ բարենոգրական գրատանությունն մէջ գրատարանի, անհոգ-ազգ ազգ ամենայն հանանաս ազգ ամենայն ընկերու-թիւն։ Ամենայն ազգ